

MEVLANA'NIN ESERLERİNDE SABRIN HİKMETLERİ

İnsan hayatı için tıbbî, dinî, felsefî, edebî birçok tanım yapılmıştır. Kabaca ve uç noktalarda bir diğer tarif de hayatın gözyaşları ve kahkahaların karışımı olduğuna dairdir. Ancak bu karışım dengeli değil; gözyaşının, acının, kederin çok; kahkahanın, neşenin az miktarıyla oluşmuştur. Hayata ağlayarak başlayan insanoğlu küçük büyük birçok sıkıntıyla yaşamını sürdürürken; kendisini daima sevincin ve huzurun peşinden koşarken bulmuştur. Özellikle hayat şartlarının ağırlaştığı günümüzde bu ihtiyaç daha da artmış; ayrıca tüm hastalıkların zihinsel ve ruhsal sebeplere dayandığı tarzındaki görüşler ve yaşama sevincinin bağımsızlık sistemi üzerindeki olumlu tesirlerinin tespiti çağımız insanların mutluluk arayışını hızlandırmıştır. İnsanların hem özel hem de iş hayatlarında stresten uzak, mutlu, huzurlu, başarılı, verimli olmaları; özgüvenlerinin artması, problemlere çözüm bulmaları, zamanı yönetme ve kişisel ilişkilerde empatik davranma kabiliyetini kazanmaları gibi hususları konu edinen kişisel gelişime dair kitaplar artık çok satan kitaplar hâline gelmiştir.

Bu tür eserleri incelediğimiz zaman sevgi kapasitenizi artırın, sabır egzersizleri yapın, yalnız olmadığınızı hissedin, yüce yaratıcıya güvenin, insanlara iyilik yapın gibi öğüt ve tavsiyelerin gerçekte bize hiç de yabancı olmadığını rahatlıkla müşahede edebiliriz. Zira şükür, tevekkül, sabır, sevgi, alçak gönüllülük, cömertlik, diğergamlık, duanın ve inancın gücü gibi konular İslâm dininin ve tasavvufun temel prensipleridir.

Bu âyetlerin, hadislerin ve hayat tecrübelerinin gösterdiği gibi dünyevî ve uhrevî her başarının, mutluluğun temeli sabır; imanın, ahlâkın, ilmin, salih amelin, hikmetin; kısaca iyi ve güzel bütün işlerin başı sabırdır. Sabretmeden bunlara ulaşmak mümkün değildir. Zira sabırsızlık, acele etmek, her şeyi bir anda istemek yaratılış kanununa aykırıdır. Malumdur ki **“Cennet anaların ayakları altındadır”** hadisine mazhar olan annelik; sevgi, şefkat yanında, hamilelik, doğum ve çocuğu büyütme süreci itibarıyla sabrın başarısıdır. “

Önemine Kuran-ı Kerim'in ve hadis-i şeriflerin açıkça işaret ettiği sabır; nefsin iyi bir iş yapması veya kötülüklerden kaçınması için acıya, meşakkate tahammül kuvvetidir. Sabır, dinen üçe ayrılır: İbadete sabır, masiyete sabır, musibete sabır. İbadete sabır, ibadetlerin meşakkatine sabretmektir. Âdeta tedavi için acı ilaçlar içmeye benzer. Masiyete sabır ise günah işlemekten, haramlara el uzatmaktan kaçınma, bunlara mukavemet göstermektir. Bu da görünüşü güzel ancak zehirli tatlılardan uzak durmaya benzetilir. Musibete sabır ise sabrın en zorudur, çetin bir sınavdır. İkiye ayrılır: İnsanlardan gelen ve giderilmesi elde olmayan musibetlere yani haksızlığa uğramak, iftiraya maruz kalmak, zulüm görmek gibi hâllere sabretmektir ki peygamberlerin müşriklere sabrı bu türdendir. Diğer de, kurtulmanın insanın elinde olmadığı; sevdiklerinin ölümü, hastalık, malının telef olması, tabii âfetler gibi musibetlere, doğrudan Allah'tan gelen dertlere sabırdır.

Musibete sabır zordur. Zira insanın âcizlik ve belirsizlik içine düştüğü zor bir durumdur, kurtulmak elde değildir. Gönülde büyük kedere, derin acıya sebep olan bu durumlarda zaman durur, başımıza gelen olayın hikmetine vâkıf olamadığımız için çaresizlik içinde kalırız. İşte musibete sabır böyle durumlarda insanın kendisine hâkim olması, öfkeye kapılarak kızgın davranışlara girmemesi, dili şikâyetten, uzuvları yanlış hareketlerden koruması, isyandan ve edepsizlikten kaçınmasıdır. Ancak insanın üzülmesi, ağlaması doğaldır

Sabırlı olmanın, özellikle de musibete sabretmenin kolay olmadığını belirtmiştik; ancak unutulmamalıdır ki sabır; yanında tahammül, azim, sebat, metanet, hoşgörü, merhamet ve tevazuu

getirir. Sabırsızlık ise; isyan, edepsizlik, güçsüzlük ve pişmanlığa sebeptir. Geçmişimize dönüp baktığımız zaman sabırsızlık ettiğimiz olaylar için pişmanlık duyarken, sabırlı davrandığımız için asla pişman olmadığımızı düşünürüz.

Mevlânâ sabır konusunu Mesnevî ve Fîhi Mâfih gibi eserlerinde çok farklı yönlerden ele alır ve ibadet ve masiyete sabırdan ziyade musibete sabır konusunu işler. Yetişkin ve belli kültür seviyesine ulaşmış insanlar için kaleme alınmış bu eserlerde asırlardır ve özellikle de günümüz insanının problemi olan sıkıntılara, bunalımlara, depresyonlara karşı koymayı, güçlü olmayı, tahammülümüzü artırmak için ufukumuzu geliştirecek, bizi olaylara at gözlüğüyle bakmaktan kurtaracak örnekler verilir ve Mevlânâ musibete sabrın hikmetlerini anlatır, bizim için sabrı kolaylaştırır. Öncelikle Mevlânâ, sabrın önemini şu ifadelerle belirtir:

“Acelecilik, çabukluk şeytanın hilesindedir. Sabır ve hesaplı olmaksızın Cenab-ı Hakk'ın lutfudur.”(Mesnevî, V/2579)

Bu husus doğuda ve batıda bütün dünyada geçerli bir gerçektir. Eckhart'ın; “**İnsanı olgunluğa götüren en hızlı at ıstıraptır**” ve Balzac'ın;“**Her ıstırapın öğrettiği bir şey vardır**” tarzındaki benzer ifadeleri bu görüşü teyid eder